

ADRIAN CONSTANTIN BRUDARIU

Ștefan Ciudin

Personalitate marcantă a intelectualității juridice. S-a născut în ziua de 26 august 1893 în localitatea Dumasca din comuna Tăcuta, județul Vaslui.

Este fiul lui Constantin Brudariu, primul învățător al școlii din Dumasca, și al Profirei, fiica fostului învățător Mihai Duca din Iași. Bunicul, tot ieșean, era originar din Osoi. Școala primară începută la Podul Iloaiei, apoi continuată la Iași, după care urmează cursurile Liceului Național din acest oraș. Tatăl său, cu un salariu de 87 de lei lunar, nu-i mai rămânea bani pentru a-i plăti taxele școlare, în această situație elevul Brudariu s-a angajat să dea preparații, apoi intră dirijor de cor la „Spiridonie” și în cele din urmă lucrător la trupa lui V. Negruzzi. Ca elev la Liceul Național, a fost un fidel colaborator al revistei „Încercări”, prezentând articole din viața școlii.

Stagiul militar la Regimentul 13 infanterie, după care urmează în București Școala militară de ofițeri în rezervă, terminând-o cu gradul de sublocotenent.

În 1916 participă pe front pentru apărarea patriei și întregirea neamului. În cursul luptelor a fost rănit. Termină Facultatea de Drept din cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași în perioada 1914 - 1918. Încă din anii studenției Adrian Brudariu a contribuit la constituirea unui nucleu socialist din care făceau parte: Constantin Stere, Victor Ion Popa, V. Beldie, C. Spiridon Popescu ș. a. În partea a doua a războiului (1917), fiind avansat la gradul de căpitan, i s-a dat comanda companiei. În asemenea împrejurări, fără să se aștepte, a devenit comandantul Ecaterinei Teodoroiu, care făcea parte din efectivul acestei unități - regimentul 43/69 infanterie.

Apreciată pentru faptele de armă, de care a dat dovadă în timpul operațiunilor de front, căpitanul A. Brudariu întocmește referat pentru ca Ecaterina Teodoroiu să fie avansată la gradul de sublocotenent. Referatul a avut ecou fiind materializat prin avansarea eroinei la gradul solicitat.

Alte activități: în anul 1919, ca avocat, Adrian Brudariu devine secretarul prof. univ. Eugen Herovanu. Tot în acest an a fost numit magistrat de către Ministrul Justiției Dr. Buzdugan. A colaborat ca reporter la revista „Chemarea” din Iași editată de N. D. Cocea. La această publicație au colaborat: Cezar Petrescu, Demostene Botez, Pamfil Șeicaru, Ion Voinea ș.a. A salvat viața lui George Enescu în împrejurări excepționale, în calitate de magistrat stagiar a funcționat la Târgul Frumos – Iași (1919) dând dovadă de multă pricepere, sesizând corupția politică, soarta omului izolat neintegrat în jungla politică și a moravurilor specifice timpurilor de atunci.

Ca judecător în perioada 1920 - 1925, a funcționat la Chelemenți - Hotin, Adjud - Putna, Sf. Gheorghe - Trei Scaune și Timișoara. Activitatea desfășurată a constatat din judecarea cauzelor de violență, infracțiuni de furt și tâlhărie, abuz în serviciu, fals în acte publice, calomnie, furt din bani publici, ultraj, delictе silvice, tentații de crimă ș.a.

Cu privire la activitatea jurnalistică a editat ziarul „Chemarea Banatului”- 1926, „Aurora Banatului”- 1930 - 1932. A publicat în 1937, lucrarea „Depopularea Banatului” cu unele date statistice de interes național.

În presă a indicat lupta ce trebuie dusă pentru a învinge adversitățile vieții. Prin articolele combative, făcându-se foarte cunoscut dar și temut fapt pentru care a fost mutat în mai multe locuri din țară pentru a-și desfășura activitatea.

În 1933 a alcătuit „Blocul Democratic”, la Timișoara, cu socialiștii, candidând în fruntea listei cu ei la alegerile comunale.

A luat atitudine hotărâtă contra lui Horia Sima (1936). În 1939 a fost ales Prodecan și apoi Decan al Baroului Timișoara, singurul caz din Moldova care a înfrânt regionalismul. A protestat împotriva Dictatului de la Viena (1940).

În 1943 a luptat cu succes și pericole pentru eliberarea Dr.-ului Petru Groza din închisoare, fapt recunoscut și scris „La umbra celulei”.

Academicianul Gh. T. Kirileanu, folclorist, editorul lui Ion Creangă, fusese arestat la P. Neamț în 1954, spre a i se putea confisca biblioteca de 30.000 de volume spre a fi scoase din țară, ceea ce era o pierdere ireparabilă, în urma referatului, întocmit de A. Brudariu și înmănat lui P. Groza, a fost eliberat, iar biblioteca salvată.

Istoricul Constantin C. Giurescu zăcea, în 1955, cu domiciliu obligatoriu, bolnav și fără medicamente la Măzăreni, județul Brăila. La intervenția lui A. Brudariu a fost eliberat.

Simion Mehedinți, marele nostru geograf, expulzat în 1955 și cu biblioteca confiscată, era adăpostit din milă în curtea bisericii Mavrogheni din București, în urma referatului adresat lui Petru Groza, i s-a restituit biblioteca și casa din strada Racoviță nr. 12 București.

Ca avocat în Baroul Timișoara, a apărut în mod gratuit pe oamenii lipsiți de mijloace materiale, iar la un număr de 20 de săraci le-a acordat pensii lunare din onorariile biroului de avocatură.

Activitatea umanitară a lui Adrian Brudariu a fost interpretată de antipartinici și paukeriști drept agitație, pentru care înscenare a fost arestat și condamnat la 5 ani închisoare.

Pe patul de moarte, dr. Petru Groza l-a grațiat pe data de 1 ianuarie 1958, iar la 13 ianuarie același an a fost eliberat.

La 1 iunie 1964, Tribunalul Suprem, constatând nevinovăția lui A. Brudariu, l-a achitat evocând fondul și judecând fără trimeri și fără să fie citat și lipsa, în cazul respectiv, a oricărui suport juridic și probator pentru cazul de detenție. Onoare înalților magistrați care nu s-au lăsat influențați de presiuni lăaturalnice!

În 1966 a fost solicitat de Directorul Analelor de Istorie și Științe Social-politice Ion Popescu-Puțuri să colaboreze la reconsiderarea Dr.-ului N. Lupu. Tot la această dată a donat statului Actul de autonomie a Basarabiei și Sfatul Țării din 24 ianuarie 1918.

În 1968, la 18 mai, cu ocazia vizitei în țara noastră a Generalului Charles de Gaulle, A. Brudariu, prezent la Ambasada Franței din București, a adresat generalului francez, în prezența conducătorului statului român și în numele ofițerilor de rezervă care au luptat în Moldova alături de ofițerii francezi, rugămintea și mulțumiri recunoscătoare pentru sprijinul pe care l-a acordat Franța latină latinilor de la Dunăre.

Pentru istoricii de mâine, redăm integral textul alocuțiunii către Generalul Charles de Gaulle din ziua de 18 mai 1968:

Monsieur le général,

Permettez a un ancien vétéran de guerre qui a commandé Ecaterina Teodoroiu, notre Jeanne D'Arc, de vous exprimer la reconnaissance éternelle pour votre décision de mettre le scenau de la Rome sur le frontispice de la nation Roumaine, aussi latin que la peuple français.

Aussi j e veux vous apporter notre grande reconnaissance pour le fait que la France, par votre voix, veut assurer l'assistance de notre pays et a notre président Nicolae Ceaușescu que pourra marcher avec une plus grande décision sur la route de nous défendre de la terreur qui peut venir de tous les quatre points cardinaux.

Strângându-i mâna, generalul De Gaulle a spus: „Merci pour votre sincérité !”

Alte activități: La ceremonia funerară a poetului Alexandru C. Teodoreanu - „Păstorel” - a rostit un panegiric (17.III.1964). La decesul profesorului Ioan Petrovici (20.11.1972) și a lui Tudor Teodorescu Braniște au fost rostite în fața mulțimii cuvinte de despărțire. Ultimul panegiric a fost adresat scriitorului și luptătorului național Pantelimon Halipa la 3.V.1979. A publicat numeroase consultații juridice și articole de specialitate, precum și traduceri din limbi străine.

În 1959, aflându-se la mănăstirea Agapia, traduce din limba franceză cartea lui Ferdinand Denis intitulată *Indianul călător* cu subtitlul *Înțelepciunea populară a tuturor națiunilor*, premiată de Academia Franceză. Cartea este editată la 1833 de editura „Biblioteca populară” din Paris, condusă de Victor Hugo, Arago, Sainte-Beuve, P. David, Lenoir ș. a. Ea cuprinde o colecție de proverbe și maxime adunate de la 23 de popoare de pe 4 continente (Europa, Africa, Asia, și America) înfățișate prin glasul brahmanului Nara Muny.

Pentru mărirea fondului de carte din bibliotecile școlare, face la data de 15.V.1982 o donație de 140 de cărți și reviste școlilor:

- Tăcuta, 48 exemplare, confirmare dată de prof. Floarea Guțescu;
- Dumasca, 67 exemplare, confirmare dată de înv. Veronica Bălan;
- Mircești, 25 exemplare, confirmate de înv. Iftene Neculai.

Ca o recunoaștere a marilor sale merite, la 23 februarie 1976 a fost ales membru al Asociației oamenilor de știință din România. La 30 august 1977 a fost declarat membru al Academiei de științe din New-York, U. S. A., pe temeiul activității sale culturale și sociale din Banat.

Note:

1. M. Ferdinand Denis, *Brachanul călător*, p. 10-12
2. *** , *Jurnal memorial*, p. 7-8
3. *** , *Depopularea Banatului*, p. 46
4. *** , *Dictatura și democrația*, p. 9
5. Dr. Nicolae Lupu, *Luptător democrat*, p. 19

ADRIAN CONSTANTIN BRUDARIU

SUMMARY

Personality of Tăcuta Commune, Adrian Brudariu he relates, through the preparing which he had, by the juridical domain. Having these journalistic preoccupations we encounter him activating as a reporter to the „Call” Magazine from Iași, to the newspapers “The Banat Call” and “The Banat Aurora”.

He participates to the First World War, being the commander of Ecaterina Teodoroiu for which he demands a promotion to the sub-lieutenant degree.

For the cultural and social activity evolved in Banat and moreover for the publication of the paper “The Depopulation of Banat” with some statistic dates of national interest, was elected member of the Association of the science people of Romania member of the Academy of Sciences from New York.

